

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 461 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Luis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golischeva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллаевич, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloyevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmurotovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуловна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуловна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbayeva Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	

XALQARO RAQAMLI INTERGATSIYA, RAQAMLASHTRISH SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI FAOLIYATI TAHLILI

Turapov Bahromjon Alisher o'g'li

“O‘zmilliybank” AJ Kichik va o‘rta biznes departamenti direktori o‘rinbosari

E-mail: Bturapov.90@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiyotni raqamlashtirish jarayonida tijorat banklarining o‘rni va faoliyati, shuningdek, xalqaro moliyaviy integratsiyaga qo‘shilishdagi strategik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar bank xizmatlari sifatini oshirish, operatsion xarajatlarni kamaytirish va mijozlarga xizmat ko‘rsatish jarayonini optimallashtirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, maqolada banklarning xalqaro to‘lov tizimlariga integratsiyalashuvi, transchegaraviy operatsiyalarni tezlashtirish va global moliyaviy bozorga chiqishdagi asosiy tendensiyalar ko‘rib chiqiladi. Tadqiqot natijalarida raqamli transformatsiya va xalqaro hamkorlik bank tizimi samaradorligini oshirishning muhim omili ekanligi asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: raqamli transformatsiya, tijorat banklari, xalqaro integratsiya, raqamli texnologiyalar, moliyaviy xizmatlar, to‘lov tizimlari.

Abstract: This article analyzes the role and activities of commercial banks in the process of digitalizing the economy, as well as their strategic opportunities in joining international financial integration. The significance of digital technologies in improving the quality of banking services, reducing operational costs, and optimizing customer service processes is highlighted. Furthermore, the study examines the integration of banks into international payment systems, the acceleration of cross-border transactions, and the main trends in accessing the global financial market. The findings justify that digital transformation and international cooperation are key factors in enhancing the efficiency of the banking sector.

Key words: digital transformation, commercial banks, international integration, digital technologies, financial services, payment systems.

Аннотация: В статье рассматриваются роль и деятельность коммерческих банков в процессе цифровизации экономики, а также их стратегические возможности в рамках международной финансовой интеграции. Освещается значение цифровых технологий в повышении качества банковских услуг, снижении операционных затрат и оптимизации процессов обслуживания клиентов. Кроме того, анализируется интеграция банков в международные платежные системы, ускорение трансграничных операций и ключевые тенденции выхода на глобальный финансовый рынок. В результате исследования обосновано, что цифровая трансформация и международное сотрудничество являются важнейшими факторами повышения эффективности банковской системы.

Ключевые слова: цифровая трансформация, коммерческие банки, международная интеграция, цифровые технологии, финансовые услуги, платежные системы.

KIRISH

Globalashuv va raqamli texnologiyalar jadal rivojlanayotgan hozirgi sharoitda iqtisodiyotni raqamlashtirish mamlakatlar uchun strategik ustuvor yo'nalishga aylanmoqda. Xususan, respublikamiz bank-moliya tizimini isloh qilish va mustahkamlash bo'yicha amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar banklarning kapitallashuv darajasini oshirish, iqtisodiyotni kreditlash ko'lamini kengaytirish, ko'rsatlayotgan bank xizmatlari spektrini diversifikatsiya qilish, shuningdek, xalqaro moliyaviy integratsiya jarayonlariga faol qo'shilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi moliya tizimi, xususan, tijorat banklari faoliyatida innovatsion texnologiyalarni joriy etish va ularni xalqaro standartlarga moslashtirishni talab etmoqda. Xalqaro raqamli integratsiya doirasida banklar uchun asosiy vazifalardan biri — xalqaro to'lov tizimlariga integratsiyalashuv, transchegaraviy hisob-kitoblarni tezkor va xavfsiz amalga oshirish hamda xalqaro moliyaviy bozorlar bilan o'zaro axborot almashinuvi mexanizmlarini kuchaytirishdir.

Bugungi kunda bank xizmatlarini raqamlashtirish nafaqat ichki bozor samaradorligini oshirish, balki xorijiy hamkorlar bilan iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash imkonini bermoqda. Masofaviy bank xizmatlari, mobil ilovalar, onlayn kreditlash va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish xalqaro moliyaviy tranzaksiyalarda tezlik va shaffoflikni ta'minlamoqda. Shu sababli, raqamli transformatsiya jarayoni bank tizimining global moliya ekotizimiga integratsiyalashuvi uchun asosiy omil bo'lib xizmat qilmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Iqtisodiyotni raqamlashtirish va bank tizimini xalqaro raqamli integratsiyaga jalb etish masalalari ko'plab xorijiy va mahalliy tadqiqotchilar tomonidan keng o'rganilgan.

Tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, raqamli bank — bu mijozlarga bank xizmatlarini to'liq onlayn rejimda taqdim etuvchi, dasturiy ta'minot va raqamli platformalar asosida ishlovchi moliyaviy institutdir. A.A. Gontar raqamli bankni "bank va mijoz o'rtasidagi munosabatlarning yangi formati bo'lib, u raqamli, axborot va texnologik strategiyalar orqali moliyaviy xizmatlar bozorida innovatsion yondashuvlarni amalga oshiradi" deb ta'riflaydi. E-Banking va M-Banking xizmatlari bank faoliyatining xalqaro integratsiyasida muhim ahamiyat kasb etadi. Internet va mobil ilovalar orqali masofadan moliyaviy operatsiyalarni boshqarish imkoniyati mijozlarga geografik chegaralardan qat'i nazar xizmat ko'rsatish imkonini beradi. Shu bilan birga, ushbu texnologiyalar xalqaro savdo operatsiyalari, valyuta ayirboshlash va investitsiya jarayonlarini sezilarli darajada tezlashtiradi.

Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) va Jahon banki ma'lumotlariga ko'ra, so'nggi yillarda xalqaro to'lov tizimlarida raqamli texnologiyalar ulushi ortib bormoqda. Masalan, SWIFT, SEPA, Visa Direct va boshqa transchegaraviy to'lov tizimlari banklar o'rtasida tezkor va xavfsiz axborot almashuvini ta'minlamoqda. Bu esa global moliyaviy integratsiyani chuqurlashtiradi va raqamli iqtisodiyotning barqaror o'sishiga xizmat qiladi. Shuningdek, blokcheyn va raqamli valyutalar (CBDC — Central Bank Digital Currency) xalqaro moliyaviy hisob-kitoblarda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Bu texnologiyalar tranzaksiyalarni shaffof, xavfsiz va minimal xarajat bilan amalga oshirish imkonini beradi. Raqamli iqtisodiyotning xalqaro integratsiyasi jarayonida ushbu innovatsiyalar bank tizimining raqobatbardoshligini oshiruvchi asosiy vositalar sifatida qaralmoqda.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot xalqaro raqamli integratsiya va bank tizimining raqamli iqtisodiyotga moslashuv jarayonini baholashga qaratilgan bo'lib, metodologiya sifatida bir nechta tahliliy yondashuvlar qo'llanildi. Avvalo, tarkibiy (kompozit) ko'rsatkichlar asosida bank tizimining raqamli rivojlanish darajasi aniqlanib, masofaviy bank xizmatlari ulushi, xalqaro to'lov tizimlariga (SWIFT, SEPA, Visa Direct va boshqalar) ulanish darajasi, transchegaraviy tranzaksiyalar hajmi va tezligi, banklarning blokcheyn va raqamli valyutalar (CBDC) bilan ishlash ko'rsatkichlari hamda xalqaro moliyaviy hamkorlik shartnomalari va qo'shma loyihalar soni baholandi. Tahlilda ikkilamchi manbalar sifatida Jahon bankining Global Findex bazasi, Xalqaro Valyuta Jamg'armasi (IMF) statistikasi, SWIFT hisobotlari va Markaziy banklarning yillik ma'lumotlaridan foydalanildi, chunki ular xalqaro integratsiya jarayonining dinamikasini ko'rsatishda ishonchli va muntazam yangilanadigan ma'lumotlar manbai hisoblanadi. Shuningdek, taqqoslama tahlil (benchmarking) yondashuvi yordamida O'zbekiston bank tizimining raqamli integratsiya ko'rsatkichlari rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar indikatorlari bilan qiyoslandi, bu esa xalqaro tajriba va mahalliy amaliyot o'rtasidagi farqlarni aniqlash imkonini berdi. Statistik tahlil jarayonida dinamik qatorlar tahlili va foiz o'sish sur'atlarini hisoblash usullari qo'llanib, so'nggi besh yillik davrda raqamli bank xizmatlari va xalqaro tranzaksiyalar hajmining o'zgarish tendensiyalari aniqlab berildi. Ushbu metodologik yondashuv bank tizimining global moliyaviy ekotizimga integratsiyalashuv darajasini kompleks baholash imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

So'nggi yillarda raqamli iqtisodiyotning jadal rivojlanishi bank sektorining xalqaro moliyaviy tizimga integratsiyalashuv jarayonini tubdan o'zgartirdi. Xalqaro to'lov tizimlarining kengayishi, blokcheyn texnologiyalarining joriy etilishi, markaziy banklar tomonidan raqamli valyutalar (CBDC) loyihalarining bosqichma-bosqich ishga tushirilishi, shuningdek, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) tahlilidan foydalanish moliyaviy xizmatlarning samaradorligini oshirib, global moliyaviy bozor bilan real vaqt rejimida o'zaro aloqani ta'minlamoqda. Jahon bankining 2023-yilgi Global Findex ma'lumotlariga ko'ra, dunyo bo'yicha aholining 76 foizi kamida bir marta raqamli bank xizmatlaridan foydalangan, xalqaro to'lov tizimlariga ulanish darajasi esa so'nggi besh yilda 28 foizdan ortiq oshgan. Xalqaro Valyuta Jamg'armasi hisobotlarida qayd etilishicha, SWIFT tizimi orqali o'tkazilgan transchegaraviy to'lovlar hajmi 2022–2023 yillarda 11 foizga o'sib, 150 trillion AQSh dollariga yetgan. O'zbekiston banklari ham ushbu tizimga faol integratsiyalashib, 2024-yil yakunida 1,8 milliondan ortiq xalqaro tranzaksiyani amalga oshirgan bo'lib, bu 2019-yilga nisbatan uch barobar ko'pdir.

Raqamli transformatsiya jarayonida O'zbekiston tijorat banklari xalqaro moliyaviy standartlarga mos infratuzilmani shakllantirish, elektron to'lov tizimlarini joriy etish va mijozlarga transchegaraviy operatsiyalar bo'yicha tezkor xizmatlar ko'rsatish bo'yicha sezilarli natijalarga erishmoqda. Xususan, 2020–2024 yillar oralig'ida internet-banking foydalanuvchilari soni 3,5 barobar oshib, 12 milliondan ortdi, mobil banking foydalanuvchilari esa 4,2 barobarga ko'paydi. Banklar blokcheyn texnologiyasi asosida xalqaro akkreditivlar va import-eksport operatsiyalarini tezlashtirish bo'yicha pilot loyihalarni amalga oshirmoqda. Bu esa xalqaro savdo shartnomalarining bajarilish muddatini o'rtacha 35 foizga qisqartirgan.

Xorijiy tajribalar shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyotda muvaffaqiyatli integratsiyalashgan mamlakatlar — masalan, Singapur, Janubiy Koreya, Estoniya va Shveysariya — bir necha strategik yo'nalishlarni ustuvor deb biladi. Ularga xalqaro moliyaviy infratuzilmani raqamli standartlarga moslashtirish, ochiq bank xizmatlari (Open Banking) tizimini joriy etish, kiberxavfsizlikni kuchaytirish va fintech ekotizimini rivojlantirish kiradi. Estoniya tajribasida raqamli ID va yagona moliyaviy ma'lumot almashish tizimi yordamida nafaqat ichki moliya sektori, balki xalqaro banklar bilan ham real vaqt rejimida operatsiyalar amalga oshiriladi. Singapur esa "Project Ubin" blokcheyn loyihasi orqali transchegaraviy to'lovlarni bir necha soniya ichida amalga oshirishni yo'lga qo'ygan. O'zbekiston bank tizimining xalqaro raqamli integratsiya darajasini baholashda taqqoslama tahlil shuni ko'rsatadiki, ayrim ko'rsatkichlar bo'yicha tez sur'atlar bilan o'sish kuzatilayotgan bo'lsa-da, xalqaro tajriba bilan taqqoslaganda rivojlanish uchun hali katta imkoniyatlar mavjud. Masalan, xalqaro to'lov tizimlariga to'liq integratsiyalashgan banklar ulushi 2024-yilda 68 foizni tashkil etgan bo'lib, bu Janubiy Koreya (98 foiz) va Singapur (95 foiz) ko'rsatkichlaridan past. Shu bilan birga, raqamli akkreditivlar va blokcheyn asosidagi savdo moliyalashtirish tizimlaridan foydalanish darajasi so'nggi ikki yilda uch barobar oshgan.

Statistik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, 2024-yilda O'zbekistonda xalqaro tranzaksiyalarning 54 foizi mobil ilovalar orqali, 32 foizi internet-banking orqali, qolgan 14 foizi esa bank kassalari orqali amalga oshirilgan. Bu raqamlar mobil va masofaviy xizmatlarning xalqaro integratsiyada tobora muhim ahamiyat kasb etayotganini ko'rsatadi. Grafik tahlillar shuni ko'rsatadiki, 2019–2024 yillar oralig'ida xalqaro raqamli tranzaksiyalar hajmi yillik o'sish sur'ati o'rtacha 22 foizni tashkil etgan. Shuningdek tijorat banklarining masofaviy bank xizmatlarini ko'rsatish turli bank operatsiyalarini masofadan amalga oshirish imkoniyatini beradigan xizmatlar kompleksidir. Buning uchun bank muassasasiga tashrif buyurmasdan turib kompyuter yoki mobil telefondan foydalanish kifoya.

Masofaviy texnologiyalar mijozga bank xizmatlaridan foydalanishda maksimal qulaylik va bank bilan ishlash jarayonida vaqt hamda moliyaviy xarajatlarni minimallashtirish imkonini beradi. Masofadan xizmat ko'rsatish tizimi mijozlarga taqdim etilayotgan xizmatlarning xarakteriga ko'ra ikki turga bo'lish mumkin: informatsion; tranzaksion. Informatsion banking mijozlarga moliyaviy ma'lumotlarni taqdim etishga yo'naltirilgan bo'lsa, tranzaksion banking moliyaviy operatsiyalarini amalga oshirishga imkoniyat yaratadi.

Masofaviy bank xizmatlarining asosiy tamoyili mijoz va bank o'rtasida turli axborotlarning masofadan almashinuvi hisoblanadi. Bunda bank tomonidan mazkur amaliyotning xavfsizligi ta'minlanadi. Bank hisobvaraqlariga masofadan xizmat ko'rsatish tizimlarining turlari:

Bank-Mijoz – bu kompyuter orqali amalga oshiriladigan tizim bo'lib, bunda mijozning kompyuteriga maxsus dastur o'rnatiladi. Ushbu dastur kompyuterda barcha mijoz ma'lumotlarni saqlaydi (asosan to'lov hujjatlari va hisobvaraqlardan ko'chirmalar). Bank va mijozning kompyuteri o'rtasida modem orqali to'g'ridan-to'g'ri aloqa amalga oshiriladi. Internet-banking – bu mijozlarning depozit hisobvaraqlarini, jumladan bank kartalariga ochilgan hisobvaraqlarini, internet orqali boshqarish huquqini beruvchi tizimdir. Bu xizmat turi mijozning masofadan bank bilan bog'langan holda real vaqt davomida to'lovlarni o'tkazish uchun mo'ljallangan tizimdir. Foydalanuvchi tizimga veb-brauzer orqali qiradi. Internet-banking tizimi bankning veb-serverida joylashtiriladi. Foydalanuvchi bankning veb-saytida barcha o'z ma'lumotlari (to'lov hujjatlari va hisobvaraqlardan ko'chirmalar) ni ko'rib chiqish imkoniyatiga ega.

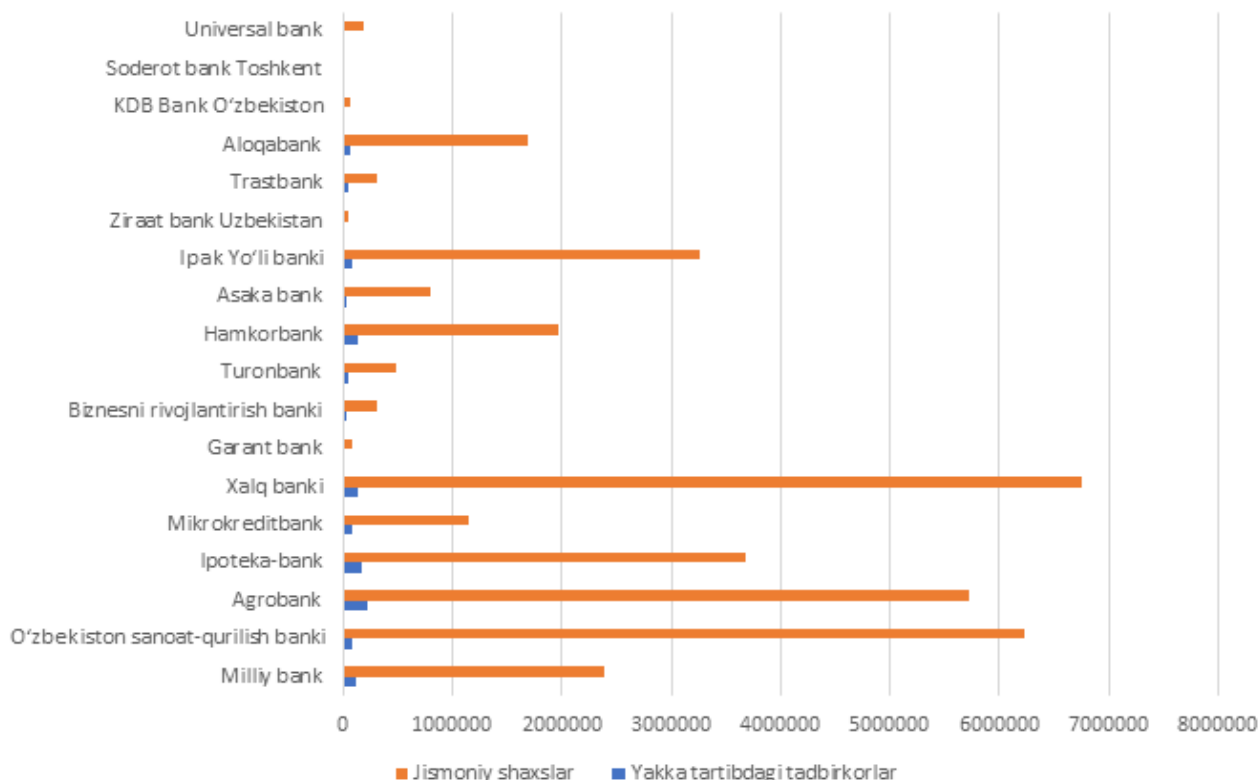
Internet-banking xizmati orqali mijoz o'z ish joyida yoki boshqa o'ziga qulay sharoitda: to'lovlarni o'tkazish; to'lov o'tishi bosqichlarini kuzatish; barcha hisobotlarni olish kabi amaliyotlaridan istalgan vaqtda foydalanish imkoniyatini yaratadi. Internet-banking orqali mijoz o'z ish joyidan internet orqali bank saytiga ulanib, o'z hisobraqamiga tushayotgan pullarni ko'rishi va pul o'tkazmalarini tayyorlab bankka uzatishi mumkin bo'ladi.

Mobil banking tizimi internet-banking texnologiyasi asosida yaratiladi.

SMS-banking – bu bank mijozlarga ularning depozit hisobvaraqlaridagi hamda bank kartalariga ochilgan hisobvaraqlaridagi operatsiyalar haqida SMS ko'rinishdagi ma'lumotlarni olish tizimidir. Hisobvarag'idan ma'lumot olish uchun mijoz bankning maxsus telefon raqamiga belgilangan SMS-so'rovni yuborish kerak.

Mijoz uchun SMS-banking xizmati quyidagi amallarni bajarish imkoniyatlarini beriladi: hisobvarag'iga kelib tushgan mablag'lar; hisobvarag'idan qilingan xarajatlar; hisobvaraq balans; kun davomida o'tkazilgan bank operatsiyalari haqida operativ ma'lumot olish.

Masofadan bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimlardan foydalanuvchilarning soni

1-rasm. Masofadan bank xizmatlarini ko'rsatuvchi tizimlardan foydalanuvchilarning soni 2024-yil.

Bugungi kunda aholi tijorat banklarining mobil ilova dasturlari orqali real vaqt rejimida kartadan kartaga pul o'tkazish (P2P) operatsiyalarini bajarish, soliq, byudjet, kommunal va boshqa to'lovlarni amalga oshirish, mikroqarz olish va kreditlarni so'ndirish, onlayn omonatlarni rasmiylashtirish, depozit hamda ssuda (kredit) hisobvaraqlarini masofadan ochish, xalqaro bank karta hisobvarag'idan to'lovlarni amalga oshirish, onlayn konversiya operatsiyalarini amalga oshirish va boshqa masofaviy bank xizmatlaridan keng foydalanmoqda. O'z navbatida, korxona va tashkilotlar uchun bank hisobvaraqlarini masofadan boshqarish tizimlari orqali real vaqt rejimida bank hisobvaraqlaridagi mablag'larni tasarruf etish va to'lovlarni amalga oshirish, valyuta mablag'lari sotib olish (konvertatsiya) uchun buyurtmanomani elektron shaklda xizmat ko'rsatuvchi bankka yuborish, oylik ish haqi va unga tenglashtirilgan to'lovlarni o'tkazish uchun elektron qaydnomani bankka uzatish va boshqa xizmatlardan foydalanish bo'yicha imkoniyatlar yaratildi.

Bundan tashqari, Markaziy bankning Hisob-kitoblar kliring tizimi orqali (MUNIS) amalga oshirilgan tranzaksiyalar hajmini ham tadqiqot davomida raqmalshish darajasini ko'rsatib beruvchi faktor sifatida qarash mumkin bo'ladi.

1-jadval. 2020-2023-yillarda Markaziy bankning Hisob-kitoblar kliring tizimi orqali (MUNIS) amalga oshirilgan tranzaksiyalar to'g'risida banklar kesimida ma'lumot

№	Bank nomi	2020-yil davomida amalga oshirilgan tranzaksiyalar		2021-yil davomida amalga oshirilgan tranzaksiyalar		2022-yil davomida amalga oshirilgan tranzaksiyalar		2023-yil davomida amalga oshirilgan tranzaksiyalar	
		soni	summasi	soni	summasi	soni	summasi	soni	summasi
1	"AGROBANK" ATB	8 816 256	3 484,1	11 147 500	4 687,9	12 081 475	9 064,8	13 001 782	9 696,4
2	"ALOQABANK" ATB	13 223 429	2 357,5	25 967 034	5 257,0	36 480 592	8 892,0	59 228 027	15 118,5
3	"ASAKABANK" AJ	508 115	2 548,6	1 360 760	5 393,4	2 095 314	7 752,4	1 747 370	9 164,0
4	"IPOTEKA-BANK" ATB	16 220 997	4 795,0	5 211 504	3 205,3	3 788 924	4 928,9	3 333 305	6 349,4
5	AT "XALQ-BANKI"	14 113 729	3 227,3	11 983 590	3 744,0	6 593 648	3 384,3	3 327 042	2 851,0
6	ATB "UNIVERSAL BANK"	209 380	183,2	2 338 693	673,0	9 193 556	2 906,0	5 166 628	2 925,5
7	"BIZNESNI RIVOJLANTIRISH BANKI" ATB	1 734 917	568,4	2 386 352	1 359,5	2 116 121	2 563,1	1 945 036	3 518,6
8	"MIKROKREDITBANK" ATB	1 467 152	1 061,8	1 960 622	1 503,2	1 928 342	2 513,6	1 645 279	2 672,3
9	"OZSANOATQURILISHBANKI" ATB	5 034 881	1 695,7	5 409 344	2 496,9	3 665 533	2 371,5	2 268 573	3 167,1
10	"ORIENT-FINANS" XATB	1 810 145	1 173,8	2 034 650	1 453,5	1 981 751	2 148,5	1 430 807	1 951,4
11	"TRASTBANK" XAB	235 329	403,8	685 987	771,7	1 040 771	2 120,8	3 208 906	3 661,0
12	"TIF MILLIY BANKI" AJ	1 011 693	561,9	1 882 237	1 087,3	2 025 669	2 087,8	1 695 165	5 127,6
13	"TURONBANK" ATB	672 288	1 135,4	1 003 503	1 517,3	701 938	1 928,9	427 440	2 187,3
14	"KAPITALBANK" ATB	102 418	810,5	144 157	1 332,1	102 967	1 626,9	149 897	2 086,9
15	"ASIA ALLIANCE BANK" ATB	418 101	411,7	629 362	726,7	918 924	1 446,4	1 145 372	1 486,7
16	"GARANT BANK" AJ	324 765	113,6	659 589	230,0	768 651	746,0	518 420	774,6
17	"INVEST FINANCE BANK" AJ	63 492	47,1	95 512	123,8	151 114	707,2	156 399	1 339,2
18	"IPAK YOLI BANKI" ATB	370 179	180,4	588 063	256,2	428 032	559,3	407 445	1 200,5
19	CHEKI "HAMKORBANK" ATB	82 230	82,6	119 293	68,0	253 158	518,2	414 466	1 644,7
20	"TENGE BANK" ATB	3 890	2,3	29 864	19,2	55 526	144,8	71 370	358,1
21	BOSHQA BANKLAR	186 365	70,5	502 109	131,9	333 966	277,2	1 135 065	724,7
JAMI		66 609 751	24 915,0	76 139 725	36 037,9	86 705 972	58 688,6	102 423 794	78 005,6

Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelish mumkin: birinchidan, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish O'zbekiston bank tizimining xalqaro moliyaviy integratsiya jarayonida ishtirokini kuchaytiradi; ikkinchidan, SWIFT, SEPA va blokcheyn asosidagi tizimlardan foydalanish tranzaksiyalar tezligi va shaffofligini oshirib, bank xizmatlari sifatini xalqaro darajada mustahkamlaydi; uchinchidan, xorijiy tajribalarni adaptatsiya qilish, ochiq bank tizimlari va fintech hamkorliklarini rivojlantirish O'zbekiston bank sektorining raqamli iqtisodiyotda raqobatbardoshligini sezilarli darajada oshiradi. Shu bois, kelgusi yillarda bank tizimining rivojlanish strategiyasi raqamli infratuzilmani modernizatsiya qilish, xalqaro hamkorlik loyihalarini kengaytirish va global moliyaviy bozorga integratsiya jarayonini jadallashtirishga qaratilishi lozim.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya banklar faoliyatining strategik rivojlanish yo'nalishlariga chuqur ta'sir ko'rsatmoqda. O'zbekiston bank tizimida so'nggi yillarda amalga oshirilgan raqamli transformatsiya choralari masofaviy bank xizmatlari, elektron to'lov tizimlari, mobil ilovalar va blokcheyn texnologiyalaridan foydalanish ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshirdi. Xalqaro to'lov tizimlariga integratsiyalashuv darajasi tobora kengayib, SWIFT, SEPA kabi platformalar orqali transchegaraviy tranzaksiyalar tezligi va samaradorligi oshdi. Shu bilan birga, xalqaro moliya bozorlarida qo'llanilayotgan ISO 20022, Open Banking, CBDC kabi standart va innovatsiyalar banklar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. O'zbekistonning xalqaro raqamli integratsiya jarayonida muvaffaqiyatli ishtirok etishi uchun ichki infratuzilma va texnologik bazani zamonaviy talablar darajasida mustahkamlash, kiberxavfsizlik choralari kuchaytirish va xalqaro hamkorlikni tizimli ravishda kengaytirish muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida bank tizimining global moliyaviy ekotizimga to'liq integratsiyalashuvi uchun bir nechta strategik tavsiyalar ilgari suriladi. Birinchidan, xalqaro to'lov tizimlari bilan integratsiya darajasini oshirish maqsadida ISO 20022 xalqaro standartini to'liq joriy etish, bu orqali to'lov ma'lumotlari sifati va avtomatik qayta ishlash (STP) darajasini oshirish zarur. Ikkinchidan, transchegaraviy tezkor to'lov tizimlari (instant payments)ni joriy etish va qo'shni mamlakatlar hamda asosiy savdo hamkorlari bilan ikki tomonlama "instant-to-instant" koridorlarni ishga tushirish orqali xalqaro hisob-kitoblar tezligi va ishonchlilikini ta'minlash lozim. Uchinchidan, blokcheyn texnologiyasi va markaziy bank raqamli valyutalari (CBDC) asosidagi pilot loyihalarda ishtirok etish, xalqaro tajriba va mBridge, Project Ubin kabi yirik tashabbuslarning natijalarini mahalliy amaliyotga moslashtirish maqsadga muvofiqdir. To'rtinchidan, ochiq bank xizmatlari (Open Banking) ekotizimini shakllantirish va fintech kompaniyalari bilan hamkorlikni kengaytirish orqali innovatsion mahsulotlar va xizmatlarni tezkor bozorga chiqarish imkoniyatlarini yaratish zarur. Beshinchidan, kiberxavfsizlik va ma'lumotlarni himoya qilish bo'yicha ilg'or xalqaro standartlarga mos tizimlarni joriy etish, chunki xalqaro raqamli integratsiya jarayonida

kiberxavf-xatarlar hajmi ham ortadi. Ushbu takliflar amalga oshirilsa, O'zbekiston bank tizimi raqamli iqtisodiyot sharoitida global moliya bozorida raqobatbardoshligini oshirib, transchegaraviy moliyaviy operatsiyalarda tezlik, ishonchlilik va shaffoflik darajasini sezilarli ravishda yaxshilash imkoniga ega bo'ladi. Natijada, xalqaro moliyaviy integratsiya jarayonida mamlakatning o'рни mustahkamlanadi va iqtisodiy o'sish sur'atlari yanada tezlashadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyevning Oliy Majlisga Murojaatnomasi. (2020-yil 25-yanvar). Murojaatnoma. president.uz
2. Khudoykulov, H. A., & Sherov, A. B. (2021). Digital economy development in corporate governance of joint stock company. *Ekonomika i biznes: teoriya i praktika*, (3-2), 217–219.
3. Matkulieva, S., & Atabaeva, K. (2022). Rol' tsifrovoykh bankovskikh uslug v razvitiy otrasley ekonomiki. *Scientific Progress*, 3(2), 360–363.
4. Abdura khmanova, G., Fayzieva, M., Khudoykulov, S., Kurbonov, S., Rakhmatullaeva, Sh., Kholiyorova, Sh., & Okmullaev, R. (2020). The potential impact of digital technologies on poverty reduction: In the case of Uzbekistan.
5. Sherov, A. (2017). Oliy ta'lim muassasalariga byudjetdan tashqari mablag'larni jalb etishni takomillashtirish. *Biznes-Ekspert*, (3(111)), 3.
6. Gontar, A. A. (2017). Digital banking as one of the components of the economic security of a credit organization. *Bulletin of the Volzhskiy University im. V. N. Tatishcheva*.
7. Sherov, A. B., & Yusupov, Sh. B. (2021). Zarubezhnyy opyt effektivnoy organizatsii denezhno-kreditnoy politiki v strane. *Scientific Progress*, 2(1), 605–609.
8. Tungjitnob, S., Pasupa, K., & Suntisrivaraporn, B. (2021). Identifying SME customers from click feedback on mobile banking apps: Supervised and semi-supervised approaches. *PLOS ONE*, 7(8), e07761.
9. Sherov, A. B., & Radjabov, X. M. (2021). Kommercheskie banki kak sub'yekt finansirovaniya investitsionnykh proyektov. *Scientific Progress*, 2(1), 889–893.
10. Nyoni, T., et al. (2020). The impact of digital banking on the performance of commercial banks in Zimbabwe. *International Journal of Advance Research and Innovative Ideas in Education (IJARIIE)*, 6(6). ISSN(O)-2395-4396.
11. www.cbu.uz

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
